

เกริ่นนำ

กลางเดือนมีนาคม 2545 โฆษกหญิงคนหนึ่งของกระทรวงกลาโหมสหรัฐแถลงว่า การทดลองยิงขีปนาวุธป้องกันขึ้นสะกัดกันทำลายหัวรบหุ่นครั้งที่ 6 ของกระทรวงฯ ประสบผลสำเร็จ โดยทางการจัดปล่อยหัวรบหุ่นจากฐานทัพอากาศวานเด็นเบิร์กในรัฐแคลิฟอร์เนียเวลา 21.11 น. ขณะที่ขีปนาวุธป้องกันทะยานขึ้นจากฐานยิงบนเกาะเม็คในหมู่เกาะควาเจลิน 21 นาทีต่อมา ฐานยิงแห่งนี้อยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก บริเวณใกล้เส้นศูนย์สูตร และห่างจากฐานทัพอากาศวานเด็นเบิร์กราว 8,640 กิโลเมตร โฆษกหญิงให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า หัวรบหุ่นหลอกล่อด้วยการปล่อยบุลลูนเป้าลวง 3 ลูก แต่ขีปนาวุธป้องกันก็สามารถแยกแยะและพุ่งตรงเข้าทำลายหัวรบหุ่นได้อย่างถูกต้องในหัวงอวกาศ ณ เวลา 21.41 น. หรือ 30 นาทีหลังเข้าศึกสมมติยิงหัวรบหุ่นเข้าทำลาย "ดินแดน" ของสหรัฐฯ/พันอมิตร [1]

นั่นเป็นเหตุการณ์ล่าสุด (ณ วันเริ่มต้นเขียน) ในขั้นตอนพัฒนาการของโครงการขีปนาวุธป้องกันชาติ (National Missile Defense -- NMD) ของสหรัฐฯ ซึ่งตกเป็นเป้าการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางและเผ็ดร้อนทั้งในและนอกประเทศ

โครงการนี้หากทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย ย่อมส่งผลให้สหรัฐฯ มีขีดความสามารถทางทหารสมบูรณ์แบบทั้งเชิงรุกและรับเหนือทุกชาติทั่วโลก แน่แน่นอน สภาพการณ์ดังกล่าวจะมีผลโดยตรงต่อดุลอำนาจทางทหาร และโดยอ้อมต่อดุลอำนาจทางการเมือง/การทูต ทั้งในหมู่พันธมิตรของสหรัฐฯเองและในหมู่ประเทศที่ไม่ไว้วางใจเจตนาของสหรัฐฯอยู่แล้ว รัสเซียกับจีนจะนิ่งเฉยเป็นทองไม่รู้ร้อนอยู่ต่อไปได้หรือ? สองประเทศนี้จะตอบโต้ด้วยการสร้างและสั่งสมอาวุธระลอกใหม่ที่ สามารถสยบระบบขีปนาวุธ NMD ของสหรัฐฯ หรือไม่? แต่ไม่ว่าเหตุการณ์ข้างหน้าจะคลี่คลายไปทางใด เห็นได้ชัดว่าเรื่องนี้ย่อมจะมีผลกระทบต่อประเทศไทยไม่น้อยเช่นกัน ดังนั้น จึงนำที่เราจะศึกษาทำความเข้าใจประเด็นนี้เสียแต่เนิ่นๆ ให้ลึกซึ้งที่สุดเท่าที่ข้อมูลและเวลาจะอำนวย

แนวคิดพื้นฐานของโครงการ NMD ปรากฏตัวอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 1945 ซึ่งเป็นวันชาติของอเมริกาพอดี โดยกองทัพบกสหรัฐฯ เสนอแนะให้รัฐบาลเริ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบต่อต้านขีปนาวุธ [2] นับถึงวันนี้รวมเวลาเกือบ 60 ปี เห็นได้ชัดว่า เนื้อหามีหลายหลากมากเกินกว่าจะนำมากล่าวในงานวิจัยขนาดย่อมได้หมด อีกอย่าง เรื่องที่เราสนใจเป็นเรื่องปัจจุบัน มิใช่อดีต ดังนั้น ขอบข่ายของงานชิ้นนี้จะเน้นครอบคลุมแค่ช่วงรัฐบาลจอร์จ บุช

(มกราคม - ธันวาคม 2001) เป็นสำคัญ ส่วนเหตุการณ์ก่อนหน้าจะสรุปรวมจบจนถึงสิ้นสมัยรัฐบาลคลินตันในปี 2000

เรื่องหลักที่เราต้องการค้นหาในที่นี้คือ เป้าหมายของประธานาธิบดีบุชในการผลักดันเดินหน้าโครงการ NMD ทั้ๆที่มีกระแสติติงคัดค้านจากประเทศพันธมิตรและอดีตศัตรูสมัยสงครามเย็น อันได้แก่รัสเซีย (สหภาพโซเวียต) และจีน เป็นต้น บุชต้องการอะไร? และสถานการณ์รอบด้านเกื้อกูลให้เขามีโอกาสบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด?

ประเด็นที่เราสนใจเป็นประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงที่ค่อนข้างตรงไปตรงมา มิใช่เรื่องทาง "ทฤษฎี" ข้อเท็จจริงในที่นี้หมายถึงสิ่งที่รัฐบาลบุชได้กระทำลงไปหรือละเว้นไม่กระทำ (เดินหมากเป็นที่ประจักษ์ออกมา) โดยเรานำเอา "หมากของรัฐบาลบุช" ที่รวบรวมได้มา "วิเคราะห์เพื่ออ่านใจ" ว่าบุชต้องการอะไรจริงๆอีกชั้นหนึ่ง และทั้งหมดคำนึงถึงหลักสามัญสำนึกและหลักกฎหมายอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปที่ว่า "การกระทำเป็นเครื่องสะท้อนเจตนา"

ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกหมาก เครื่องมือ และจังหวะเวลาที่เหมาะสมในการเดินหมาก บุชและผู้นำสหรัฐก่อนหน้าเขามี "หลักนำความคิด" มิได้พิจารณาตัดสินใจตามใจชอบ "หลักนำความคิด" ในที่นี้ได้แก่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ โดยยุทธศาสตร์นี้จะเป็นแม่แบบ/หลักนำในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหารและยุทธศาสตร์เหล่าทัพ ไหลลงไปเป็นหลั่นชั้น **นี่คือสิ่งที่พวกเขากระทำ และเป็นความจริงที่ดำรงอยู่** ส่วนพวกเขาจะเปิดเผยให้สาธารณชนทราบมากน้อยแค่ไหน เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

นักวิเคราะห์วิจัยมีหน้าที่แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อจริง และนำความจริงออกมาตีแผ่ ยิ่งเป็นครูอาจารย์ยิ่งต้องทำหน้าที่ตรงนี้ให้ดีที่สุด และที่สำคัญกว่านั้นคือ ต้องทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่ย่อยแก่การทำความเข้าใจซึมซับของผู้อ่านและผู้ฟังด้วย เฉพาะอย่างยิ่งผู้อ่านผู้ฟังที่เป็นนักศึกษา ในความเห็นของผู้เขียน นี่คือการแก้แค้นหัวใจของหน้าที่ความรับผิดชอบของคนทีเลือกเส้นทางอาชีพครูอาจารย์ และในภาพรวม นี่คือนั่งในคุณสมบัติที่ทำให้บุคคลมีคุณค่าสมกับตำแหน่งชื่อเรียก "ครู" หรือ "อาจารย์" จึงนับเป็นเรื่องเศร้าและน่าเสียดาย หากยังมี "ครู" / "อาจารย์" บางคนละเลยไม่ทำเช่นนั้น

ในการทำความเข้าใจการตัดสินใจกำหนดนโยบายของอเมริกา สิ่งแรกสุดที่เราควรค้นหา มิใช่ "ทฤษฎี" ที่จะนำมาใช้ในการทำความเข้าใจและ/หรือ "เข้าถึง" หากแต่เป็นแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของประเทศนี้ ซึ่งมีอยู่และดำรงอยู่อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว อันที่จริง แผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาตินี้ เป็นเอกสาร/แนวคิดที่ชาติมหาอำนาจอย่างรัสเซีย อังกฤษและจีน

เองก็ใช้อยู่ และของไทยเองก็มี เพียงแต่เปิดเผยออกมาน้อยมาก เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับของอเมริกา

ในเอกสารดังกล่าว เราจะพบข้อมูลสำคัญที่ช่วยได้อย่างมาก ในการเริ่มต้นวิเคราะห์พฤติกรรม (การเดินหมาก) ของอเมริกานบนเวทีโลก อาทิ ข้อมูลเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติและเป้าหมายของประเทศนี้ เป็นต้น ซึ่งแม้จะเป็นถ้อยคำกว้างๆ แต่ก็ชัดเจนพอจะใช้เป็นกรอบ/แนวทางในการเดินหน้าวิเคราะห์ต่อไปได้ และที่สำคัญที่สุด เราสามารถมั่นใจได้อย่างเต็มเปี่ยมว่า มันเป็นผลประโยชน์แห่งชาติและเป้าหมายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯจริงๆ มิใช่สิ่งที่ "กู" ขึ้น หรือเดา หรือสรุปจากความคิดตัวเอง หรือจากสิ่งที่บางคนเรียกว่า "ทฤษฎี"

เปรียบเทียบง่าย ๆ ถ้าเรารู้เส้นทางตรงสู่จุดหมายปลายทาง แล้วทำไมจะต้องหันเข็มไปเดินเส้นทางอ้อมด้วยเล่า? คนที่มีสามัญสำนึกและสติสัมปชัญญะสมบูรณ์คงไม่เลือกเดินทางอ้อมแน่ ถ้าเขาไม่โดนบังคับหรือมีผลประโยชน์บางอย่างแอบแฝงอยู่ในใจ (เฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ยังไม่มีใครกล้ายืนยันหนักแน่นได้ว่า เส้นทางอ้อมที่เสนอให้พิจารณานั้น จะนำเราไปสู่จุดหมายที่ต้องการได้แน่นอน ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรมบนเวทีระหว่างประเทศนั่นเอง) อีกอย่าง เส้นทางอ้อมนั้นเล่าก็ใช่ว่าจะเรียบราบเดินสะดวก "ทฤษฎี" ที่เรียนกันมาจากมหาวิทยาลัยในอเมริกามีใช่เรื่องที่มีเนื้อหาเข้าใจได้ง่ายเลย ทั้งนี้ยังไม่พูดถึงเรื่องประโยชน์การใช้งานของมันอีกต่างหาก และยิ่งคนสอนไม่ยกตัวอย่างวิธีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับเหตุการณ์ปัจจุบันในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างชัดเจนจนเป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งด้วยแล้ว นักเรียนนักศึกษา ก็ยังสับสนและมองไม่เห็นภาพมืดหน้าเข้าไปใหญ่ สุดท้ายนักเรียนนักศึกษาหมดทางเลือก ต้องจำใจหันมาใช้วิธีท่องจำเพื่อให้ตัวเองสอบผ่าน และเมื่อจบการศึกษาออกไป พวกเขาย่อมไม่สามารถนำ "ทฤษฎี" ไปใช้งานได้สมเจตนาารมณ์ของคนร่างหลักสูตรอยู่ดี ทั้งนี้เพราะเขาไม่มั่นใจว่างานวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ตามมาจากการใช้ "ทฤษฎี" (ซึ่งใช้วิธีท่องจำมาดังกล่าว) จะสอดคล้องกับความเป็นจริงในโลกจริงหรือไม่ ก็จะทำให้มั่นใจได้อย่างไรเล่า ในเมื่อพวกเขาไม่เข้าใจ "ทฤษฎี" และวิธีนำมาใช้วิเคราะห์เหตุการณ์จริงในโลกจริงอย่างถ่องแท้

จุดนี้เตือนใจให้ผู้เขียนระลึกถึงประสบการณ์สุดเศร้าเมื่อหลายปีก่อน ที่คณาจารย์รัฐศาสตร์สาขาการระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกรรมการคัดเลือกอาจารย์ใหม่เข้าคณะฯ ปฏิเสธไม่ยอมรับลูกศิษย์ที่เป็นผลิตผลของตัวเองแท้ๆ ทั้งที่บัณฑิตผู้นี้จบการศึกษาออกไปพร้อมคะแนนเกียรตินิยมอันดับหนึ่งเหรียญทอง (การระหว่างประเทศ) สาเหตุที่ปฏิเสธคือ เขาไม่สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันที่เพิ่งเกิดขึ้นก่อนหน้านั้นไม่นานได้ ไม่สามารถแม้กระทั่งจะหาจุดเริ่มต้น ผู้เขียนเป็น

คนถามคำถามวิเคราะห์ดังกล่าว และด้วยความประหลาดใจก็ตกใจ จึงถามต่อว่า เคยเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งที่คุณเขียนเปิดสอนบ้างหรือไม่ (ร. 271 – ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ร. 280 – การเมืองระหว่างประเทศ, และ ร. 489 – สัมมนาประเด็นปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ ในระดับปริญญาตรี) คำตอบ "ไม่เคย" ของบัณฑิตผู้นี้ทำให้ผู้เขียนรู้สึกโล่งใจอย่างที่สุด เพราะเท่ากับเป็นการยืนยันทางอ้อมชัดเจนว่า ผู้เขียนไม่มีส่วนรับผิดชอบใดๆ กับองค์ความรู้และการที่เขาได้รับปริญญาตรีรัฐศาสตร์ (การระหว่างประเทศ) เกียรติคุณอันดับหนึ่งเหรียญทอง รวมตลอดถึงการที่เขาไม่มีความสามารถที่จะวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันขณะนั้นได้

ผู้เขียนถามบัณฑิตคนเดิมต่อด้วยความอยากรู้ว่า เขามีวิธี "เรียน" อย่างไรถึงได้คะแนนเกียรติคุณอันดับหนึ่งเหรียญทอง เขาตอบว่า ใช้วิธีจดและหรือซีร็อกคำบรรยาย แล้วนำมาท่องจำเป็นหลัก

และวิชาหนึ่งที่คณะบังคับให้นักศึกษาในสาขาต้องเรียน คือ วิชาว่าด้วย "ทฤษฎี" ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับเหตุการณ์โลกปัจจุบัน ซึ่งโดยเนื้อหาแล้ว วิชานี้พูดถึงกระบวนการวิวัฒนาการในการคิด วิเคราะห์และวิจัยเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการเมืองระหว่างประเทศ

เหตุการณ์น่าเศร้าใจนี้ชี้ชัดว่า หลักสูตรและ/หรือแนวการเรียนการสอนของสาขาวิชาการระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีข้อบกพร่องร้ายแรง

และที่น่าเศร้าใจมากยิ่งขึ้นก็คือ หลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนแนวดังกล่าว ยังคงเป็นกระแสหลักเหมือนในสมัยของบัณฑิตเกียรติคุณอันดับหนึ่งเหรียญทอง (การระหว่างประเทศ) เมื่อกว่า 10 ปีมาแล้ว ทั้งที่ผู้เขียนได้หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นพูดหลายครั้งในที่ประชุมอาจารย์คณะนี้

ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องทั้งหมดนี้ บัณฑิตเกียรติคุณอันดับหนึ่งเหรียญทองผู้นั้นและนักศึกษาในรุ่นต่อมา มิใช่ ฝ่ายผิด คนสอนต่างหากที่บกพร่อง เพราะ "ทฤษฎี" ก็เหมือนเครื่องมือใช้งานลักษณะอื่นๆ มันเป็นเรื่องมีประโยชน์หากรู้จักวิธีใช้ แต่ทั้งนี้เราต้องเข้าใจตัว "ทฤษฎี" ให้ถ่องแท้ก่อน และ ต้องรู้วิธีนำ "ทฤษฎี" นั้นๆ ไปประยุกต์ใช้กับข้อมูลความจริงในโลกจริงด้วย *ประกอบกัน* คนสอนมีหน้าที่ต้องสอนให้นักศึกษาเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งในตัว "ทฤษฎี" และ วิธีประยุกต์ใช้ "ทฤษฎี" ให้สอดคล้องกับความจริงในโลกจริง คนสอนมีหน้าที่ต้อง *คิดค้นและสร้างสรรค์* คุศโลบายการสอนในลักษณะที่จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจและรู้วิธีประยุกต์ใช้ "ทฤษฎี" เพราะเราต้องสำนึกอยู่เสมอว่า นี่คือการแก้ของหน้าที่ความรับผิดชอบของคนที่ดีตัดสินใจเลือกเส้นทางอาชีพครูอาจารย์ เรามีหน้าที่ความรับผิดชอบต้องทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายแก่การทำ ความเข้าใจและซึมซับของนักศึกษา

จากแนวการวิเคราะห์ศึกษาที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ เราสามารถสืบค้นข้อมูลเพื่อเข้าถึงความจริงที่เกิดขึ้นจริงในโลกจริงได้ โดยเริ่มต้นที่เอกสารแนวคิद्यุทธศาสตร์ระดับต่างๆของสหรัฐฯ ซึ่งมีอยู่ตามเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง อาทิ ทำเนียบขาว กระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพต่างๆ ส่วนข้อมูลเรื่อง"หมาก"หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของรัฐบาลสหรัฐฯ ก็อาจหาได้จากถ้อยแถลงของผู้นำและรายงานการเคลื่อนไหวจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมักถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชนในเวลาต่อมา ข้อมูลเหล่านี้กระจายอยู่ตามเว็บไซต์ของหน่วยงานนั้นๆ และของสื่อมวลชนที่อาชีพบังคับให้ต้องติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ระบบอินเทอร์เน็ตช่วยให้เราเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นจำนวนมากได้ โดยไม่ต้องเมื่อยกายในการเดินทางหรือเหนื่อยใจในการขอรุณสนับสนุน และประหยัดเวลากว่าสมัยก่อนมาก

ในการเดินเรื่อง เราจะเริ่มด้วยบทที่ 1 ภาพรวมขั้นตอนพัฒนาการของแนวคิดและโครงการระบบป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐฯ ในบทที่ 2 จะให้รายละเอียดเล็กน้อยเกี่ยวกับขีปนาวุธและระบบป้องกันขีปนาวุธ บทที่ 3 จะเป็นกรอบการมองโลก ผลประโยชน์แห่งชาติและเป้าหมายในสายตาผู้นำสหรัฐฯ ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจการตัดสินใจเลือกหมากและกระบวนแบบการเดินทางมากของพวกเขา ดังกล่าว โดยทั้งหมดบรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของรัฐบาลบุช ซึ่งบทที่ 4 เราจะสำรวจดูการเดินทางมากของบุชเพื่อบรรลุเป้าหมาย หลังขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีต้นปี 2001 ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่ถาโถมเข้ามาแทบตั้งตัวไม่ทัน เฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังเหตุการณ์วันที่ 11 กันยายน 2001 ในบทที่ 5 เราจะหันไปตรวจสอบกระแสที่คัดค้านต่อต้านนโยบายและการเดินทางมากเรื่อง NMD ของบุช ทั้งในประเทศและนอกประเทศสหรัฐฯ ส่วนบทส่งท้ายจะเป็นการสรุปและวิเคราะห์ดูเป้าหมายที่บุชต้องการ รวมทั้งแนวโน้มความเป็นไปได้โดยรวมในการบรรลุเป้าหมายด้านนี้ พร้อมนำเสนอความเห็นของผู้เขียนในบางแง่มุมที่คิดว่าน่าสนใจ

สำนักหอสมุด